

ÇAYIR MERA YEM BİTKİLERİNİN BUGÜNKÜ DURUMU, SORUNLARI VE GELİŞTİRİLME OLANAKLARI

Araş.Gör. Kağan KÖKTEN
Ç.Ü. Zir. Fak. Tarla Bitkileri Böl.
E-Posta: kkokten@cu.edu.tr

İster petrol, ister kömür ve diğer enerji şekilleri yanında, en çok enerji tüketen; insanlarına en bol miktarda hayvansal protein sağlayabilen ülkeler bugün teknolojisi ve ekonomisi en gelişmiş olan ülkeler sınıfına girmektedir.

Ülkemizde gıda üretimi bakımından aslında kendi kendine yeterli olabilen ülkeler arasında ilk 10'a giren bir ülkedir. Ancak tüketilen gıda maddeleri içerisinde hayvansal protein oranı göz önüne alınırsa, hayvansal protein tüketimimiz oldukça düşük düzeyde kalmaktadır.

Ülkemizde günde kişi başına 82,4 gram protein tüketimi ile dünya ortalamasından 69,2 gramdan daha fazla protein tüketilmektedir. Ancak bu proteinin %75'i bitkisel kaynaklı gıda maddelerinden sağlanmaktadır. Ülkemizde yetiştirilmekte olan hayvanların kaba yem gereksinimi bugün için genel olarak doğal çayır meralardan, tarla tarımı içerisinde yetiştirilen, sınırlı miktarlardaki yem bitkilerinden karşılanmaktadır.

Uzun zamandan beri yapılan çalışmalarla tarla toprakları üzerinde yem bitkileri yetiştiriciliği toplam tarla topraklarının ancak %1-2'sini kapsar bir düzeye çıkartılabilmektedir. Halbuki bu oran ileri tarım ülkelerinde %10'un altına düşmemektedir.

Bugün hayvancılığımızın en temel ve başta gelen sorunlarından birisi olan yem sorunu, ister yerli isterse üstün genetik potansiyele sahip yabancı türlere ve onların melezlerine en ucuz fakat bol ve kaliteli yem sağlamakla çözümlenebilir. Bunun içinde tarla toprakları içerisinde yem bitkileri tarımına fazla önem vermekle birlikte var olan çayır meraların daha iyi bir şekilde teknolojiye uygun olarak kullanılmasını gerçekleştirmek gerekir. Bugün için en güvenilir çayır mera alanlarını gösteren istatistikler Toprak-Su İşleri tarafından yayınlanmıştır. Bu istatistiklere göre yurdumuzda yaklaşık 8-9 milyon hektar mera 300.000 hektar çayır alanı ile en fazla çayır mera varlığına

Doğu Anadolu bölgesi sahiptir. Mera alanı olarak Akdeniz bölgesi yaklaşık 1 milyon hektarlık bir alanda 5. sırayı almasına karşın çayır alanı yönünden sondan 2. sırayı almaktadır. Genellikle 1-1,5 milyon hektarlık Akdeniz bölgesi meralarının büyük bir kesimini de yörenin doğal florasını oluşturan genellikle çalı türü vejetasyondan ibaret makilikler kaplamaktadır.

Akdeniz bölgesi içinde yer alan ve Adana, Mersin, Hatay illerini kapsayan Çukurova bölgesinde çayır mera alanları 126.689 hektarlık bir alan kaplamaktadır.

Aşırı ve düzensiz otlatmanın hüküm sürdüğü meralarımızın büyük çoğunluğunda toprak yüzeyinin sadece %10-%20 gibi düşük oranlarda bitkiyle kaplı durumda olması, topraklarımızın erozyonla kolayca aşınmasına yol açmaktadır. Özellikle bitki örtüsü seyrekleşmiş yamaç meralarda toprağın devamlı erozyonla aşınması sonucu, birçok yerde ana kayanın ortaya çıkmasına ve topraklarımızın giderek verimsizleşmesine neden olmaktadır.

ÇAYIR MERA YEM BİTKİLERİNİN SORUNLARI

Çayır mera ve yem kültürü sorunlarının hiçbirisini bir diğerinden ayırmadan olanaklar ölçüsünde aynı anda ele alıp, bir bütün olarak düşünüp çözümlenmek gerekir. Aslında bugüne kadar bu sorunların sürekli olarak birbirinden ayrı tutulması ve aralarındaki bağlantıların kurulamaması, sorunları gittikçe yoğunlaştıran temel nedenlerden biri olmuştur. Bu sorunları ana hatlarıyla şöyle sıralayabiliriz:

1. Çayır meralarımızın tahsisi ve kullanılmasına ilişkin yasaların hemen tümü konuyu sadece yasal açıdan yorumlamış ancak çayır meraların teknik açıdan ne şekilde kullanılması gerektiği hakkında bir hüküm getirmemiştir. Örneğin: Çayır meraların, yayla yada yaylakların yasal tanımları yapılmış, bu yerlerin devlet malı olduğu ve ne şekilde tahsis edileceğini, ortaklaşa kullanılacağını belirlemiştir. Ancak hangi çayır mera tiplerinin hangi hayvan cinsleriyle ne kadar alanda ne sayıda ve ne süre ile bu meraların kullanılması gerektiği hakkında herhangi bir açıklık getirmemiştir. İşte bu nedenle de ülkemizde yıllardan beri çayır mera alanlarımız kontrolsüz, düzensiz ve sürekli olarak da gittikçe verim güçlerini kaybetmektedirler.

2. Çayır mera alanları olarak ekilip biçilmeden kalması gereken %12'den daha eğimli oldukça geniş alanlar üzerinde teknik herhangi bir önlem almadan bu çayır mera alanları tarla tarımına açılmış bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak da çayır mera ve otlak alanı olarak kullanılması gereken yerler sürekli olarak daralmakta, ama buna karşılık ülkemizde ki toplam hayvan varlığımız sürekli olarak artış göstermektedir. Buda haliyle kontrolsüz bir şekilde otlatılan çayır meraların gittikçe daha da aşırı olarak kullanılmasına ve daha çok verim düşüşlerine yol açmaktadır.

3. Üreticilerimiz tarla tarımı içerisinde yeterince yem bitkisi yetiştirme yoluna gitmemekte, bunun için yeterli ölçüde destek görememektedir.

4. Yukarıda saydığımız nedenlerle çayır mera alanlarımızda teknik açıdan istenilen şekilde bakım yapılamaması ve üzerinde islah çalışması yapılan çayır mera alanlarının da korunamaması ve uzun sürede kullanımlarının düzenlene-memesine yol açılmaktadır.

5. Ayrıca üreticilerin sosyo-ekonomik yapıları nedeniyle, istenilen şekilde tarımsal işletmelere sahip olmayışları da çayır mera alanlarında sürekli olarak tarla açmaları şeklinde yararlanma yollarına zorlamaktadır.

6. Eğitim, araştırma ve yayım kuruluşları arasındaki ilişkilerin yeterince düzenlenememiş olması da sorunların çözümsüz kalmasına yol açan nedenlerden biridir.

ÇAYIR MERALARIMIZIN GELİŞTİRİLME OLANAKLARI

Bugün dünya üzerinde en fazla ekonomik ilerlemeyi yapabilmemiş ulusların kendi insanlarına en fazla hayvansal madde sağlayan ve bu hayvansal ürünleri tüketme olanağına sahip oldukları ortadadır. Buna karşılık hayvansal ürünleri daha az tüketen uluslar genellikle geri kalmış ülkeler sınıfına girmektedir.

Cumhuriyet devrinde ülkemizde halkımızın çoğunluğu tam anlamıyla toprağa bağlanmış olmasına karşın, üzülecek söylemek gerekir ki, bugün bile meracılığımız ve otlama şekli yüzyıllar öncesinden yapıla gelmekte olan göçebelik sistemi şeklinden kurtarılmış değildir. Köy orta malı statüsü içerisinde çayır meralarımız üzerinde herhangi bir teknolojiye uygun otlama yada islah uygulaması yapılmadan sorumsuzca sömürülmektedir.

Çayır meralarımızın tahsisi ve kullanılmasına ilişkin yasalarımız oldukça değişik kurumlarca yürütülmekte ve günün teknik anlamda çayır mera kaynaklarının kullanım kurallarına ters düşmektedir. Çayır mera yem kaynaklarının yem bitkisi yetiştiriciliğinden ayrılmadan alınması gereken önlemleri şöyle sıralayabiliriz: 1. Çayır mera yem bitkileri üretiminde hedef pazarların araştırılması ve değerlendirilmesi gerekir.

2. Ülkemizde yeterli düzeyde çayır mera yem bitkisi üretimi yapılamamaktadır. Oluşturulacak yeni projeler için düzenli bir yem bitkileri tarımının önceden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

3. Üretilen çayır mera yem bitkilerinin değerlendirilip veya hemen korunması için uygun ambarların ve siloların yapılması gerekir.

GEBELİK VE DOĞUM SONRASI DÖNEMLERDE SÜT İNEKLERİNİN BAKIM VE BESLENMESİ

Mehmet GÜNEYLİ
Zir. Yük Mühendisi

4. Üreticilere tarla tarımı içerisinde çayır mera yembitkileri tarımına yer verilmesinin önemi benimsenmelidir.

5. Çayır mera yem üretim pazarlarının geliştirilmesi için sulanabilir alanlarda entansif hayvancılık devlet tarafından desteklenmelidir.

6. Bölgesel ve yurt çapında yürütülen çayır mera yembitkileri proje ve yayım çalışmalarında bütünlüğü sağlama açısından konuyla ilgili Bakanlık, Kurumlar ve Üniversiteler arasında işbirliği sağlanmalıdır.

7. Hayvansal ürünler için belirli bir fiyat politikası saptanmalı ve bu politika, genel tarım politikasına uygun olarak ve özellikle yem fiyatları ile dengeli bir şekilde devamlı olarak izlenmelidir.

8. Hayvancılığımızın bakım ve besleme konusundaki teknik sorunları giderilmeli, yöresel ekolojije uygun hayvan barınakları ve rasyonel besleme metodları öğretilmelidir.

9. Yembitkileri üretimine devlet tarafından taban fiyat uygulanmalıdır.

10. Ülkemizde bölgelere uygun yembitkileri tarımının geliştirilmesi ve kolay pazarlanması açısından uygun tarım sistemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bazı bölgelerimizde fazla üretilen yembitkilerinin diğer bölgelere taşınması sırasında ortaya çıkan zorluklar giderilmeli, gerekirse yemler uygun üretimi yapılan bölgelerde işlenmelidir.

Çayır meralarımızın tahsis ve kullanılmasına ilişkin yasalarımız oldukça değişik kurumlarca yürütülmekte ve bu nedenle uygulamada oldukça karışıklıklar çıkmaktadır. Üstelik halen uygulama alanında bulunan ve özellikle çayır meraların köy orta malı statüsü içerisinde tahsis ve kullanımını öngören yasa ve maddeleri oldukça eski bulunmakta ve bugünün teknik anlamda çayır mera kullanımına ters düşmektedir. Çayır meralarımızın ve yem kültürünün gelişmesini istiyorsak; tekniğine uygun bir otlatma yapmalı ve çayır meralarımızın islah edilmesine çalışmak ve üreticileri yem bitkileri ekmesi için teşvik etmek, kredi olanakları sağlamamız gerekir.

KAYNAKLAR

GENÇKAN, M.S., 1985. Çayır Mera Kültürü, Amenajmanı, Islahı. E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No:483, Ege Üniversitesi Matbaası, Bornova/İzmir.
TÜKEL, T., 1995. Çayır-Mera Amenajmanı. Ç.U. Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, No:17, Adana.

Bir süt ineğinin başlıca verimleri memesinden sağılan süt ile yılda bir buzağı olduğuna göre, iyi planlanmış bir süt sığıri işletmesinin karlı ve verimli olup olmadığı ve geleceğinin iyi olup olamayacağı hakkında bir fikir öne sürmek için bu işletmedeki doğum yapan bir ineğin doğumdan en fazla 3 ay içinde gebe kalması, 300 gün sağıldıktan sonra 2 ay kuruda kalması lazımdır. Buna ilaveten işletmenin geleceğinin devamlılığı isabetli damızlık seçimi, düzenli ve dengeli yemleme ile birlikte koruyucu aşı ve kontrollerinin zamanında yapılması ile mümkündür.

Gebe ineklerin doğumuna 2 ay kala sağımalarının sona erdirilmesi gerekmektedir. Bu duruma kuruya çıkarma denir. Eğer ineklerinizi kuruya çıkartmayıp doğumuna 15-20 gün kalana kadar sağım yaptığınız takdirde sonraki laktasyonlarda süt verimi düşer, ineği kuruya çıkarırken, birkaç gün önceden kesif yem verilmemelidir.

Kuruya Çıkarmada Uygulanacak Yöntemler:

1. yöntem: Bu yöntemle inek bir öğün sağılır, bir öğün sağılmaz birkaç gün içinde hayvan kuruya ayrılmış olur.

2. yöntem: Bu yöntemle birden bire sağım bırakılı ki; Bu yöntem sağımın aniden bırakılması yöntemidir. Yapılan araştırmalardan edinilen sonuçlara göre en iyi yöntemin aniden sağımı bırakma yöntemi olduğu yönündedir. Kuruya çıkarmada dikkat edilecek hususlar vardır.

a-ilk günlerde memede kızarıklıklar olur. Bu durum 3-4 gün sonra düzeler. Meme normal halini alana kadar kesif yem yedirilmemelidir.

b-Kuruya ayrılan ineklerin memeleri mutlaka bir dezenfektan ile dezenfekte edilmelidir. Bu işlem ineğin her sağımından sonrada yapılması gerekmektedir. Kuruya ayrılan ineklerin memeleri dezenfekte edilmez ise, meme ucundaki süt kanalı hemen kapanmayacağı için bu kanaldan içeri mikrop girerek meme hastalıklarının olmasına neden olmaktadır.

Gebe hayvanlar, süt veren hayvanların ihtiyaç duyduğu bütün besin maddelerine ihtiyaç duyarlar. Yalnız günlük alınan yem miktarı biraz değişiktir. Özellikle gebeliğin 6. ayına kadar ilave yeme gerek yoktur. 6. aydan sonra ana rahmindeki buzağının hızla

gelişmesi neticesi; besin madde ihtiyacının artmasına neden olur.

Bunun içindir ki bu dönemde gebe hayvanlar 10 Kg süt veriyormuş gibi beslenmelidirler.

Diğer bir deyişle yaşama payına ilaveten iyi kaliteli kaba yemle birlikte yaklaşık 3 Kg kesif yem verilmelidir. Bu önemli hususun yerine getirilmesi ile, hayvanı gelecek laktasyona iyi hazırlamak, sağlıklı buzağının doğması için gereken besin maddelerini hayvana vermektir.

Gebe hayvan aşırı besleyerek yağlandırılmamalıdır. Bu gibi durumlarda güç doğumlar meydana gelir. Bu nedenle, doğuma 2 ay kala gebe sağmal inekler mutlaka kuruya çıkarılmalıdır. Kuruya çıkarılan ineğe günde en az 3-4 Kg. kadar kesif yem yedirilmelidir. Yemliğinde iyi kaliteli bol kaba yem bulundurulmalıdır. Gebe hayvan mümkünse bağlanmamalıdır. Sık dışarıya çıkarılarak gezdirilmelidir. Aksine hareket edilip, ineğe sağıldığı zamanki kadar bol kesif yem verilecek olursa, hayvan harcayamadığı enerjiji vücut yağı şeklinde biriktirerek semirir. Doğumdan sonra 4-5 gün içerisinde ineğin memesinden salgılanan süt sütü biter ve memeden salgılanan süt normal süte dönüşür. Doğumun ilk günleri hayvana fazla kesif yem verilmemeli normal süt oluşumundan sonra kesif yem miktarı yavaş yavaş artırılmalıdır. Süt sığırlarında doğumdan sonra yedirilen yemin miktar ve içeriğine bağlı olarak süt verimi tedrici olarak artar. Hastalık, kötü bakım ve uygun olmayan barınak v.s. gibi nedenlerden dolayı da süt verimi önemli ölçüde düşer.

Bu düşüşü sonradan yapılan iyileştirmelerle eski haline getirmek, yani süt verimini yükseltmek oldukça zordur.

Hayvanlar normalde 1-4 defa su içerler. İçilen su miktarı yedirilen yemin rutubet oranına, hava sıcaklığına ve hayvanın süt verimine göre değişebilir. Sığırlar tükettikleri yemin beher kuru maddesi için 3-4 litre su tüketirler. Günde ortalama 20 litre süt veren 500 Kg. canlı ağırlığındaki bir inek günde yaklaşık 60 litre su tüketebilmektedir. Hayvanların içtiği suyun taze ve temiz olmasına özen gösterilmelidir.

Normal doğum yapan ineklerde üreme organları 45 güne kadar normale döndüğü için; inek 45 gün sonra boşaya verilebilir. Eğer inek gebe kalmaz ise 21 gün sonra tekrar kızgınlık gösterir. Bu nedenle kızgınlık dönemlerini iyi takip etmek gerekir. ■